

Отже, українській мові притаманна значна кількість заперечних висловлень, які спонукають до реакції менш наполегливо і дають адресатові можливість для «відступу», тобто увічливо висловити незгоду.

Список використаних джерел:

1. Баландіна Н. Ф. Функції і значення чеських прагматичних кліше в комунікативному контексті: Монографія / Н. Ф. Баландіна. – Київ: АСМІ, 2002. – 332 с.
2. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології / Ф. С. Бацевич. – К.: Видав. центр Академія, 2006. – 247 с.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая. – М., 1996. – 411 с.
4. Діброва В. А. Мовні та мовленнєві засоби вираження заперечення в англійському й українському офіційно – діловому дискурсі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15 / Діброва Валентина Анаталіївна. – К., 2011. – 190 с.
5. Зербіно А. Лінгвопрагматика висловлень згоди / незгоди та засоби їх вираження в сучасному англійському дискурсі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. Зербіно. – Львів, 2013. – 19 с.
6. Крайник О. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри заперечення в сучасній німецькій мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови / О. В. Крайник. – Львів, 2016.
7. Паславська А. Й. Заперечення та сфери його дії: семантика, синтактика, прагматика, просодика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / А. Й. Паславська. – К., 2006. – 48 с.
8. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge, 1987. – 264 s.
9. Leech G. N. Principles of Pragmatics / G. N. Leech. – London, New York: Longman, 1983. – 250 s.
10. Wierzbicka A. English Speech Act Verbs: A semantic dictionary / A. Wierzbicka. – Sidney etc: Academic Press, 1987. – 397 p.

Кандюк-Лебідь С.В.

старший викладач,

*Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*

МОВНОСТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МЕМУАРНОЇ ЛІТЕРАТУРИ КІНЦЯ ХVІІІ – ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ

Мемуари як своєрідний метажанр репрезентують постійний закон оновлення мистецтва – вихід у позажанровість, спричинений прагненням митця подолати умовно-літературний простір шляхом опанування загальнокультурного. На думку О. Галича, «справжня документалістика

... набуває величезного звучання, як специфічний, а іноді й мужній документ певної епохи...» [2, с. 5].

Мемуарні тексти, становлячи цінний фактичний матеріал для вивчення історії української літературної мови певного часового зрізу, репрезентують не лише особливості індивідуальних стилів, але й характеризують через останні інтелектуальний і емоційний рівень соціокультурного дискурсу. Комунікативні жанри мемуарних текстів використовується як форма художньої словесної творчості. Однак мемуарна література виступає й у своїй первинній функції. До аналізу мемуарних текстів застосовані ті самі підходи, що й до вивчення тексту загалом.

Документальність, хронікальність, фактографічність, а також суб'єктивізація оповіді становлять комунікативну основу мемуарних творів. Дослідники поглиблено вивчають мемуарні записи з погляду категорій тексту. Ідеться про прагматизм, інформативність, ситуативність (Т. ван Дейк, Ф. Бацевич), авторський задум (М. Бахтін), образ автора (В. Виноградов, М. Крупа), суб'єктивну модальність (Г. Золотова, С. Єрмоленко), стереотипізацію / новизну (Н. Сологуб)

Надзвичайно цікавим є питання мови мемуарних творів. Для кожного із творів мемуарного жанру характерні свої особливості. Вони залежать від того, з якого середовища вийшли їхні автори, в якому краї проживали, яку мали освіту тощо. Текст певного автора, або ідіостиль, характеризується використанням та актуалізацією одиниць конкретного мовного рівня та визначенням авторської синтагматики мовних рівнів.

Мемуарні тексти найбільшою мірою виявляють світогляд автора, оскільки про свої погляди і ставлення до суспільних подій автор висловлюється безпосередньо, демонструючи свої оцінки, прихильності й несприйняття згадуваних явищ і подій. Саме в мемуарних текстах «відображаються історичні виміри світогляду: характерні для певного часу переконання, принципи пізнання, ідеали й норми – синтез інтелектуального й емоційного настрою епохи» [3, с. 52].

У системі жанротвірних мовних засобів особливо важливу роль мають лексичні та фразеологічні одиниці, які можуть служити сигналом тієї або іншої жанрової форми, її прикметою, зберігати «пам'ять» про жанр. Такі, наприклад, слова, як «пам'ять», «пам'ятати», «спогади», «згадати» та ін., у жанрі спогадів стали «сигналами мемуарної орієнтації» [4, с. 142].

Виділення жанротвірних елементів у сфері лексики й фразеології ґрунтується на системних зв'язках лексичних і фразеологічних одиниць, їхньої співставленості з основними змістовними й композиційними моментами, що визначають жанр як «стійкий тип висловлювання»

[1, с. 128]. Склад жанротвірних лексико-фразеологічних об'єднань за стандартизованості у конкретних текстах завжди рухливий, мінливий і відбиває особливості індивідуального стилю автора, інтенції якого й визначають відбір конкретних одиниць, що виражають і варіюють певне значення. Ознаками жанротвірних елементів служать їхня повторюваність, стійкість, важлива конструктивна роль: а) у формуванні змістовно-тематичного плану тексту; б) композиційної організації; в) у створенні системи образних засобів.

Стандартизованість лексико-семантичної організації жанру проявляється у стійкості й повторюваності у мемуарних творах лексичних одиниць, що належать до певних семантичних полів і лексико-семантичних груп. Ці групи визначаються тематичним змістом творів даного жанру й становлять «каркас» їхньої лексичної організації. У мемуарному тексті це:

1) одиниці лексико-семантичної групи «**існування**», насамперед дієслова *жити, умерти, народитися*: «Родился я в малороссийском городе Почепе» («Мое время» Г.С Винський); «Я родился в Переяславе» («Записки» І.Ф. Тимківського); «Родился я в марте месяце, кажется, двенадцатого» («Повесть о самом себе» О.В. Нікітенка);

2) одиниці лексико-семантичних груп «**утворення**», і «**служба**», насамперед *дієслова зі значенням різного роду діяльності*: «К уведомлению от 3 Февраля о назначении нашем приобщено и то объяснение» («Записки» І.Ф. Тимківського); «...и представил как принятого его сиятельством в службу к г. премер-майору Олександру Ильичу Бибикову» («Мое время» Гр.С. Винський).

Поряд з відзначеними лексичними одиницями у текстах мемуарних творів регулярно використовуються слова, що позначають стан або соціальну приналежність, рід занять батьків, а також їхню національність. Крім того, послідовно (особливо у текстах ХІХ ст.) уживаються лексичні одиниці, що відтворюють «родовід» автора, з використанням слів **предок, дід, прадід, моя родина, мої батьки** тощо. Наприклад: «Родители мои, отец Федор Назарьевич Тимковский и мать Анна Савична из дома Терлецких, происходили из семейств дворянских, благородных не только по дипломам, но и по их чувствованиям и поступкам...» («Воспоминания о моей жизни» Єгора Тимківського); «Тогда отец мой служил в Переяславском полку полковым есаулом в роде начальника штаба...» («Записки» Іллі Тимківського); «Родоначальником Тимковских был козак Бубновской сотни Тимко (Тимофей Антонович), вышедший из Заднепровской Украины после замирения Прутского» («Воспоминание о Тимковских» М. Максимовича); «В слободе Алексеевке жил сапожник Михайло Данилович, с тремя прозваниями: Никитенко, Червика и

Медяника. То был мой дед по отцу» («Повесть о самом себе» О. Нікітенка); «Семейные предания Горленков считают своих предков выходцами из Венгров в славную Сеч запорожскую» («Горленки. Очерки прилуцкой старины» А. Дабіжи).

У текстах мемуарних творів установлюється певна ієратична система жанротвірних образних словесних засобів, що доповнюють один одного: основними образами служать образи пам'яті як активної творчої сили або сховища минулого й самого минулого, що інтерпретується як потік, мозаїка, темна безодня, туман, серія картин, сходи, книга; спогадами в ньому вирізняються «острівці», «цятки», «сторінки», «сходи», між якими виникають «темні плями».

Результати проведеного дослідження визначають перспективи подальшої розробки розглянутої в ньому проблематики. А множинність форм вираження авторського «я», в тому числі й за допомогою мови, у мемуарних текстах залишається відкритою для подальшого опрацювання.

Список використаних джерел:

1. Башкарова Ю.А. Интертекстуальность словесно-художественного портрета: учеб. пособие / Ю.А. Башкарова. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2006. – 143 с.
2. Галич О.А. Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи: монографія / О.А. Галич. – Луганськ: Знання, 2001. – 246 с.
3. Крупа М.І. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / М.І. Крупа. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 416 с.
4. Николина Н.А. Поэтика русской автобиографической прозы: Уч.пособие / Н.А. Николина. – М.: Флинта, Наука, 2002. – 424 с.

Кир'янчук І.Б.

аспірант,

Рівненський державний гуманітарний університет

СВІТОГЛЯДНИЙ КОНФЛІКТ ФІЗИКІВ ТА ЛІРИКІВ: ОБҐРУНТУВАННЯ ВЛАДИ ТВОРЧОСТІ У ПОЕЗІЇ МИХАЙЛА ОРЕСТА «CONTRA MACHINAM»

Історія світу складається таким предивним чином, що почасти матеріальна та духовна його сторони реалізується у своєрідному конфлікті власних переконань, суджень, розвитку та, зрештою, і самої квінтесенції існування у масштабах людських суспільностей. Іноді здається, що вони здатні гармонійно співіснувати, проте, дивлячись глобально на їхню онтологічну природу, стає зрозумілим, що конфлікт